

Ook uit Friesland komt een belangrijk bericht. Onlangs is te Drachten, onder leiding van den heer J. J. G. S. Falkena, burgemeester van Schoterland, een bijeenkomst gehouden van de besturen van de N.V. Ontginningsmaatschappij De Drie Provinciën, en van de Provinciale Vereeniging voor natuurbescherming It Fryske Gea, teneinde een vorm van samenwerking tusschen deze beide organisaties vast te stellen.

In deze bespreking werd principieel vastgelegd, dat beide organisaties op het bezit van gronden eventueel gelijke aanspraak kunnen doen gelden, dat de een op de andere ten opzichte van het doel geen voorrang heeft. In het eene geval zullen dus de belangen der werkverschaffing en cultiveering, in het andere die van de natuurbescherming den doorslag moeten geven; bij de bestemming van de gronden zal er van beide kanten echter naar worden gestreefd, overeenstemming te bekomen.

Fig. 2. In de plassen van Nieuwkoop en Noorden.

Bij de bespreking kwam tot uiting dat een vruchtbare samenwerking zeer goed mogelijk is, indien beide partijen handelen overeenkomstig dezen principieelen grondslag.

De N.V. De Drie Provinciën heeft toegezegd, dat zij It Fryske Gea alsnog gelegenheid wil geven over de reeds in haar bezit zijnde, nog niet ontgonnen gronden, haar oordeel te geven, mits deze er rekening mede houdt, dat de gronden in het algemeen voor cultiveering bestemd zijn en reeds aangekocht en betaald zijn.

Daarnevens werd door De Drie Provinciën bij wijze van proef toegezegd voortaan, alvorens tot grondaankoop wordt overgegaan, het oordeel in te winnen van It Fryske Gea. Aangenomen is daarbij, dat ingeval eventueel nader overleg noodig zal zijn, It Fryske Gea zich in haar wenschen zal beperken.

Dit overleg is geheel in den geest van de bekende motie van de Contact-commissie, waarin de wensch werd uitgesproken, dat waar met overheidssteun werken worden uitgevoerd, die het Nederlandsche landschap aantasten, overleg gepleegd wordt met de lichamen, die zich de bescherming van dat landschap ten doel stellen. Het feit, dat dagelijks tienduizenden tewerkgestelden bezig zijn den vaderlandschen bodem en vooral die delen, die als woeste grond bekend staan, te bewerken, heeft begrijpelijkerwijs in de kringen der natuurvrienden groote bezorgdheid doen ontstaan. Gelukkig, dat ook elders dan in Friesland al meer en meer overleg wordt gepleegd en wij hopen in den loop van het volgend jaar hiervan nog eenige aangename voorbeelden van te kunnen vermelden.

JAC. P. TH.

KWALLEN IN DE VINKEVEENSCH E PLASSEN.

Van een mijner kennissen, den heer J. M. Mulckhuyse ontving ik een paar kwalletjes, door hem op 9 September j.l. in de Vinkeveensche plassen verzameld. Hij lag met zijn motorboot „De Meerkoet” in een der mooie, stille kreekjes tegen het riet, toen zijn aandacht werd getrokken door kruisjes, welke zich schoksgewijze door het heldere water verplaatsten. Met een puts (kleine scheepsemmer) probeerde hij er een te scheppen, wat na eenige vergeefsche pogingen gelukte en toen bemerkte hij, dat hij een kwalletje gevangen had. In een tijds-

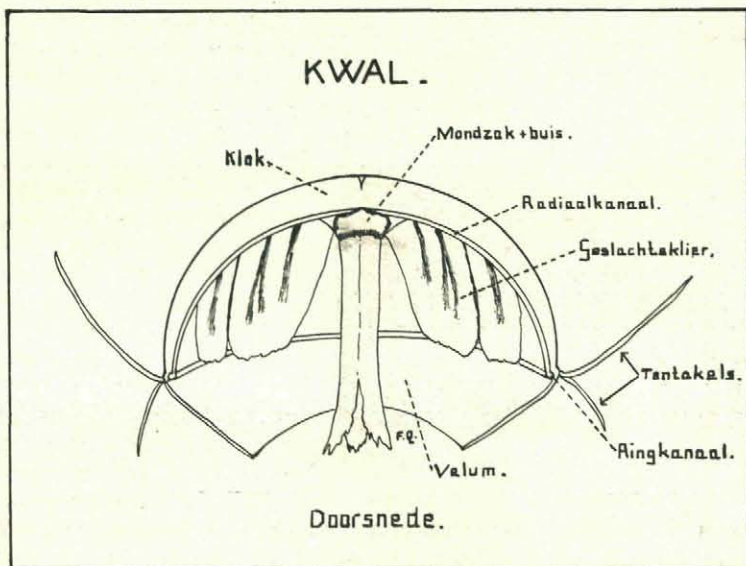
verloop van een half uur wist hij op die manier er nog een zestel te bemachtigen. Daar hij terecht vermoedde met iets bijzonders te doen te hebben, nam hij ze naar Amsterdam mede en bracht mij er eenige.

Het zijn bijna glasheldere, dunwandige klokjes, waarbinnen de vierhoekige maagzak met mondbuis, welke in vier lobben eindigt en de radiaal-kanalen met aanhangsels (deze vormen het kruisje, dat de heer M.'s aandacht trok) duidelijk zijn waar te nemen. De rand dezer Medusa is omgeven door een groot aantal tentakels van verschillende lengte tot circa 1½ cm. De rand zet zich naar onderen en naar binnen in een velum voort. De grootste exemplaren hebben een doorsnede van 22 mm. In de aanhangsels der radiaal-kanalen, zullen we geslachtsklieren mogen zien. Wij hebben hier hoogstwaarschijnlijk met *Trachomedusen* te doen. Maar met welke soort?

Eenige kwalletjes werden in een aquarium overgebracht. De daarin aanwezige visschen hapten wel naar ze, maar trokken zich onmiddellijk terug. Zij ondervonden zeker de minder prettige werking der netelorgaan-tjes. De heer M. had dit terugwijken der visschen voor de Medusa ook reeds in de Vinkeveense plas-sen geconstateerd.

Over het voorkomen van kwallen in 't zoete water schijnt intusschen nog niet veel bekend te zijn. Wel geeft Brehm¹⁾ aan, dat eenige *Trachymedusen* in zoet water voorkomen. „Einige *Trachymedusen* kommen übrigens auch in Binnengewässern vor; zu erwähnen wären da vor allem die zarten, in den innerafrikanischen Seen gefundenen Süßwasserquallen“, waarmee waarschijnlijk wordt bedoeld *Limnocyda Tanganjicae* (Gthr.) uit het Tanganjika en Victoria meer²⁾.

Maar hoe staat het thans met onze kennis omtrent het voorkomen van zoetwaterkwallen in Nederland? Hierover heb ik alleen een mededeeling kunnen vinden van den heer Sybrandi in „Natura“ van 15 Mei 1932³⁾. Op 8 October 1932 ontdekte hij in het Victoria-regia-bassin van de stadskwekerijen der gemeente Bloemendaal te Aerdenhout een aantal kleine kwallen van 10 à 12 mm. diameter. Ook de heer S. schijnt over het voorkomen van kwallen in zoet water niet veel te hebben kunnen vinden. Hij schrijft o.m.: „Na verschillende werken op aquariumgebied te vergeefs geraadpleegd te hebben, vond ik ten slotte in Brehm, Erster Band, Niedere Tiere blz. 116 (uitgave wordt niet genoemd) het volgende er over vermeld: „Ein Paar *Trachymedusen* gibt es auch im Süßwasser. *Craspedacusta* (*Limnocydia*) *sowerbii* Lank., eine etwa 12 mm. breite Meduse mit mehr als 200 Randtentakeln, wurde in London, in Lyon und einmal im Münchener Botanischen Garten im Victoria regia-Becken beobachtet. Einheimisch soll sie in Nordamerika sein, wo sie aber ebenfalls nur aus den Warmhabassins

1) Der Volks-Brehm, bearbeitet von Georg Grimpe, 1933, blz. 29.

2) Zie ook Dr. Rich. Hertwig Lehrbuch der Zoologie 1916, blz. 222.

3) „Natura“ Orgaan der Nederl. Natuurhistorische vereeniging, jaargang 1932, blz. 81 e.v.

bekannt ist; . . . Eine zweite Art *Craspedacusta* lebt im Yang-tse-kiang 1000 Seemeilen von der Küste entfernt".

Hoewel geen warmtegraad wordt opgegeven, meen ik uit genoemde publicatie te mogen opmaken, dat de temperatuur van het water in het bassin te Aerdenhout 25° C. was. Het open water der Vinkeveense plassen zal deze hoge temperatuur zeker niet hebben gehad. Of dus de Vinkeveense kwal tot een der bovengenoemde soorten is te rekenen, zal een nader onderzoek, waartoe eenige exemplaren zich thans in het Aquarium van Artis te Amsterdam bevinden, moeten uitwijzen. Intusschen houden wij ons voor mededeelingen van mogelijke meerdere waarnemingen gaarne aanbevelen.

Op 8 Oct. j.l. leefde er nog één van de twee kwalletjes, welke in een bevolkt buitenaquarium waren overgebracht.

Amsterdam.

FRED. QUENÉ.

In 1930 is door Dr. Redeke en Mej. De Vos in de Maas bij Neer een zoetwaterkwalletje (*Microhydra germanica*) in groot aantal gevangen, dat voordien uitsluitend uit Duitschland en daar als uiterst zeldzaam bekend was. De bovenbeschreven kwalletjes van Vinkeveen zullen echter niet tot deze soort behooren, want die wordt nog niet één mm. groot. J. Hs.

BOEKBESPREKING.

W. M. DOCTERS VAN LEEUWEN: *Biology of Plants and Animals occurring in the higher parts of Mount Pangrango-Gedeh in West-Java*. (Uitgave van de N.V. Noordhollandsche Uitgevers-Maatschappij. Amsterdam 1933; groot 8vo. 278 p.p Met vele illustraties en 30 groote platen.)

Dit prachtig boek is verschenen als deel 31 van de Verhandelingen der Koninklijke Akademie van Wetenschappen. Bij het woord „Verhandelingen” denkt de brave leek al heel gauw aan

iets heel geleerds en moeilijk verteerbaars. Nu is dit boek werkelijk geleerd in den besten zin des woords, maar tegelijk doorstraald van liefde en lust en van innige bewondering voor de heerlijke natuur van ons onvergelykelyk Insulinde. Meteen geeft het een voortreffelijke beschrijving van het gouvernements-natuurmonument Gedeh-Pangerango, uitbreiding van de bekende „dépendance” Tjibodas van den Plantentuin.

De beteekenis van dat Natuurmonument wordt door het boek van Docters van Leeuwen vertienvoudigd. Sinds de dagen van Junghuhn is er door velen reeds veel over geschreven, maar dan toch meest door geleerden, die een half jaar op Java en een paar weken op Tjibodas doorbrachten en

foto Maitland.

Fig. 1. *Primula imperialis* Jungh. op den Papandajan.